

..... pieczęćka WKK										
	Kod ucznia									
			-			-				
	Dzień		Miesiąc			Rok				
DATA URODZENIA UCZNI										

KONKURS HISTORYCZNY dla gimnazjów – etap wojewódzki

**Dzieje XIX w. na ziemiach polskich, w Europie i na świecie
(przemiany polityczne, społeczno-gospodarcze, kultura,
sztuka, literatura, filozofia, nauka, technika)**

Drogi Uczniu,

przeczytaj uważnie instrukcję i postaraj się prawidłowo odpowiedzieć na wszystkie pytania.

- Arkusz liczy 13 stron i zawiera 11 zadań.
- Przed rozpoczęciem pracy sprawdź, czy Twój test jest kompletny. Jeżeli zauważysz usterki, zgłoś je Zespołowi Konkursowemu.
- Zadania czytaj uważnie i ze zrozumieniem.
- Odpowiedzi wpisuj czarnym lub niebieskim długopisem lub piórem.
- Dbaj o czytelność pisma i precyzję odpowiedzi.
- Nie używaj korektora. Jeśli się pomylisz, przekreśl błędną odpowiedź i wpisz poprawną.
- Oceniane będą tylko te odpowiedzi, które zostały umieszczone w miejscach do tego przeznaczonych.
- Przy każdym zadaniu podano maksymalną liczbę punktów możliwą do uzyskania za jego rozwiązanie.

Powodzenia

Czas pracy:

90 minut

Liczba punktów
możliwych
do uzyskania:

128 pkt.

Zadanie 1.max. **10 p.****Nauka i technika w XIX w.**

Połącz nazwiska uczonych i wynalazców z dziedzinami ich aktywności twórczej, wpisując do tabeli odpowiednią cyfrę i literę

Uczony/ wynalazca	Dziedzina nauki	Odkrycie – wynalazek
Dmitrij Mendelejew	.....	.....
Ludwik Pasteur	.....	.....
Wilhelm Roentgen	.....	.....
A. i L. Lumiere	.....	.....
Jean B. Lamarck	.....	.....

I | medycyna (mikrobiologia) |

II | biologia (ewolucjonizm) |

III | fizyka (wynalazki - medycyna) |

IV | technika (wynalazki) |

V | chemia |

A | Kino – ruchome obrazy |

B | Pierwsza oparta na naukowych podstawach teoria ewolucji |

C | Promienie X – promieniowania elektromagnetyczne , lampa rentgenowska |

D | Układ okresowy pierwiastków |

E | Szczepionki m.in. przeciwko cholercze, wąglikowi i wścieklicznie oraz metoda pasteryzacji |

Zadanie 2.max. **14 p.****Wynalazki i ich twórcy**

Zaznacz w tabeli (wpisując w odpowiednią rubrykę literę „X”), czy poniższe zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F). Ponadto wpisz „I” lub „II”, określając czy **wynalazek** miał miejsce w „I” czy „II” poł. XIX w. (również w przypadku, gdy nazwisko wynalazcy nie jest prawdziwe)

zdanie	P	F	„I”/ „II”
a) J. Stevens i R. Fulton (USA) zbudowali niezależnie od siebie statki o napędzie parowym .	.....	.....	.....
b) Twórcą pierwszych w pełni sprawnych parowozów/lokomotyw (m. in. Rocket), które mogły zostać wykorzystane do masowego transportu, był G. Stephenson .	.....	.....	.....
c) Brytyjski fizyk M. Faraday odkrył indukcję elektromagnetyczną oraz skonstruował model silnika elektrycznego .	.....	.....	.....
d) Amerykanin Thomas A. Edison wynalazł żarówkę i uruchomił w Nowym Jorku pierwszą miejską elektrownię .	.....	.....	.....
e) Amerykanin Samuel Morse skonstruował telegraf elektromagnetyczny .	.....	.....	.....
f) G. Marconi skonstruował urządzenie pozwalające na przesyłanie ludzkiego głosu na odległość – telefon .	.....	.....	.....
g) Włoch A.G. Bell wynalazł tzw. "telegraf bez drutu" wysyłający sygnały z pomocą fal elektromagnetycznych, co dało początek transmisjom radiowym.	.....	.....	.....

Zadanie 3.max. **10 p.****Ekspansja kolonialna państw europejskich w XIX w.**

Koloniami jakich państw europejskich były wymienione poniżej kraje afrykańskie i azjatyckie?

Wpisz do tabeli odpowiednie państwa:

Belgia, Francja, Niemcy, Wielka Brytania, Holandia, Portugalia.

Algieria	Kamerun	Kongo	Związek Południowej Afryki	Angola i Mozambik
.....	.....	.....	.....	.....
Indie	Półwysep Malajski	Hongkong	... Indie Wschodnie (Indonezja)	Indochiny
.....	.....	.....	.....	.....

Zadanie 4.

max. **14 p.**

Europa w 2 poł. XIX w.

Uzupełnij zdania.

a) II Republika Francuska upadła w roku ..... wraz z koronacją Karola Ludwika na cesarza.

Przyjął on wówczas imię .....
[imię i numer]

b) Cesarstwo Niemieckie zostało proklamowane w ..... roku po zwycięskiej wojnie, jaką Prusy stoczyły z Francją. Tytuł cesarza niemieckiego przypadł królowi Prus .....
[imię i numer]
z dynastii ..... Kanclerzem zjednoczonego państwa niemieckiego został dotychczasowy pruski kanclerz ..... [nazwisko]

c) Na tronie Wielkiej Brytanii przez całą drugą połowę XIX w. zasiadała królowa .....
[imię]
W 1877 r. została koronowana także na cesarzową ....., które były brytyjską kolonią.
[nazwa kraju]

d) W latach 1853-1856 Rosja prowadziła wojnę nazwaną wojną .....
Jej przeciwnikiem była najpierw Turcja, którą wsparły następnie państwa Zachodu:
....., oraz .....

W trakcie działań wojennych na tronie rosyjskim zasiadł nowy władca .....
Klęskę rosyjską przypieczętował upadek twierdzy w .....
[nazwa miasta]

Zadanie 5.

max. **6 p.**

Przebieg Wiosny Ludów w Europie

Ponumeruj w kolejności chronologicznej („1 ...” – najstarsze wydarzenie)

a)

Wybuch rewolucji w Berlinie i Mediolanie	.....
Wybuch rewolucji w Wiedniu	.....
Wybuch rewolucji lutowej w Paryżu	.....
Wybuch rewolucji na Sycylii	.....

Op. lub 3p.

b)

Kłęska wojsk Królestwa Sardynii pod Custozą w wojnie Austrią	.....
Kłęska wojsk Królestwa Sardynii pod Navarą, abdykacja króla Sardynii	.....
Wojska francuskie zdobywają Rzym. Upadek Republiki Rzymskiej	.....
Złożenie dyktatury przez Kossutha. Kapitulacja Węgier oraz Wenecji	.....

Op. lub 3p.

Uczeń otrzymuje trzy punkty za każdą w pełni poprawnie zaznaczoną kolejność.

W przypadku błędu uczeń nie otrzymuje punktów.

Łącznie uczeń otrzymuje maksymalnie – 6 p.

Zadanie 6.max. **6 p.****Pojęcia dotyczące historii Polski i historii powszechnej**

Wpisz do tabeli pojęcia odpowiadające podanym definicjom:

Definicja	Pojęcie
a) Koncepcja zakładająca umocnienie pozycji narodu polskiego przez rozwój gospodarczy i bogacenie się społeczeństwa oparte na współpracy różnych warstw społeczeństwa, współpracujących ze sobą tak samo, jak czynią to poszczególne części żywego organizmu.	.....
b) Ruch chłopski w Galicji w 1846 r. skierowany przeciwko szlachcie, przejawiający się w napaściach na dwory a także mordowaniu ich mieszkańców.	.....
c) Popularna nazwa Związku Popierania Niemczyzny na Kresach Wschodnich – niemieckiej organizacji społecznej powstałej w 1894 r., wspierającej antypolską politykę władz pruskich i prowadzącej antypolską propagandę.	.....
d) Ruch społeczno-polityczny domagający się likwidacji handlu niewolnikami i zniesienia niewolnictwa. Rozwijał się u schyłku XVIII i w XIX w. w Europie (głównie w Wielkiej Brytanii i Francji) oraz w obu Amerykach. Odegrał istotną rolę w wybuchu wojny secesyjnej w USA.	.....
e) Polityka prowadzona wobec Kościoła katolickiego w Niemczech w latach 70. XIX w., której celem było ograniczenie jego roli w społeczeństwie i poddanie jego działań nadzorowi państwa	.....
f) Określenie działaczek społecznych, walczących o przyznanie kobietom praw wyborczych. Ich ruch rozwijał się w II połowie XIX w. w wielu krajach Zachodu, zwłaszcza zaś w USA i Wielkiej Brytanii.	.....

Zadanie 7.max. **9 p.****Kwestie narodowe i społeczne w XIX w. na ziemiach polskich***W oparciu o teksty źródłowe i wiedzę pozaźródłową odpowiedz na pytania.*

I.

Z radością powitaliśmy wspaniałomyślne postanowienie, w którym, Najjaśniejszy Panie, powierzyłeś obywatelom miasta Wiednia utrzymanie pokoju i porządku i ustanowiłeś komisję do naradzenia się nad odpowiednimi [...] reformami. To napelnia nas nadzieją, że raczysz, Najjaśniejszy Panie, wysłuchać objawione tu życzenia, które w następujących wyrażamy punktach:

- 1. Gwarantowanie polskiej narodowości, a więc zniesienie wszelkich jej [...] ograniczeń, zaprowadzenie polskiego języka w szkołach, sądach i w urzędach politycznych.*
- 2. Oddzielna administracja prowincjonalna.   3. Powszechna polityczna amnestia [...].*
- 5. Zniesienie cenzury [...].   6. Powszechne uzbrojenie miast w celu utrzymania spokoju i porządku [...].*
- 8. Powszechne zaprowadzenie szkół dla ludu.*
- 10. Zupelne zniesienie pańszczyzny i wszystkich poddańczych powinności*
- 11. Całkowita równość obywatelska i polityczna przed prawem wszystkich klas i wyznań [...].*
- 12. Obsadzanie urzędów krajowcami tu urodzonymi, w Galicji, a wykluczenie niekrajowców.*
- 13. Wojsko krajowe ma w kraju stać, narodową mieć instytucję i oficerów krajowców [...].*

a) Z którego roku pochodzi petycja (zwana inaczej adresem) – .....
i do władcy jakiego państwa była skierowana? – .....

b) Czy autorzy petycji osiągnęli swój cel?
Czy postulaty dotyczące spraw narodowych doczekały się natychmiastowej realizacji? – .....

c) W którym roku w zaborze, którego dotyczy dokument,
zostało ogłoszone przez władze zaborcze zniesienie pańszczyzny i uwłaszczenie? – .....

d) Kiedy (po jakim wydarzeniu ważnym dla narodów cesarstwa) Polacy doczekali się realizacji
większości postulatów, które znalazły się w petycji? – .....

II.

Nikczemny rząd najezdniczy rozwścieklony oporem męczonej przezeń ofiary, postanowił zadać jej cios stanowczy — porwać kilkadziesiąt tysięcy najdzielniejszych, najgorliwszych jej obrońców, oblec w nienawistny mundur moskiewski i pognać tysiące mil na wieczną nędzę i zatracenie. Polska nie chce, nie może poddać się bezopornie temu sromotnemu gwałtowi pod karą hańby przed potomnością powinna stawić energiczny opór. [...]

Centralny Narodowy Komitet obecnie jedyny, legalny Rząd Twój Narodowy, wzywa Cię na pole walki już ostatniej, na pole chwały i zwycięstwa [...].

Ziemia, którą Lud rolniczy posiadał dotąd na prawach czynszu lub pańszczyzny, staje się od tej chwili bezwarunkową jego własnością, dziedzictwem wieczystym.

Właściciele poszkodowani, wynagrodzeni będą z ogólnych funduszy Państwa.

Wszyscy zaś komornicy i wyrobnicy, wstępujący w szeregi obrońców kraju, lub w razie zaszczytnej śmierci na polu chwały, rodziny ich otrzymają z dóbr Narodowych dział obronionej od wrogów ziemi.

a) Z którego roku pochodzi manifest? – .....
i przeciwko jakiemu / któremu zaborcy był skierowany – .....

b) Jaki obóz polityczny reprezentował Komitet Centralny Narodowy? – .....

c) Dlaczego Komitet Centralny Narodowy (KCN) ogłosił zniesienie pańszczyzny i uwłaszczenie?
.....

Zadanie 8.

max. **14 p.**

Kościół katolicki w drugiej połowie XIX w.

I. Uzupełnij zdania

6p

Encyklika *Quanta cura* została wydana przez papieża ..... w roku .....
Do encykliki został dołączony *Syllabus* – czyli .....
Dekret papieski ogłoszony na *Soborze watykańskim I* w roku ..... zawierał dogmat
o ..... papieża w sprawach .....

II. Czy zacytowane zdania są zgodne z poglądami papieża Piusa IX ?

Wpisz „TAK” lub „NIE”

a) *W naszej epoce nie jest już użyteczne, by religia katolicka miała status jedynej religii państwowej, z wykluczeniem wszystkich innych wyznań.*

.....

b) *Papież rzymski może i powinien pogodzić się i pojednać z postępem, liberalizmem i cywilizacją współczesną.*

.....

c) *Każdy człowiek ma swobodę wyboru i wyznawania religii, którą przy pomocy światła rozumu uzna za prawdziwą.*

.....

d) *Kościół ma być oddzielony od państwa, a państwo od Kościoła.*

.....

III. Czy zacytowane zdania są zgodne z poglądami papieża Leona XIII ?

Wpisz „TAK” lub „NIE”

a) *Dla usunięcia przepaści między nimi [ubogimi i bogatymi] znieść trzeba prywatną własność, a zastąpić ją wspólnym wszystkim posiadaniem dóbr materialnych...*

.....

b) *Prywatne ... posiadanie dóbr materialnych na własność jest naturalnym prawem człowieka.*

.....

c) *Wolność stowarzyszania się... jest prawem każdego obywatela [...], Są oczywiście chwile, kiedy państwo może przeciwstawić się tym stowarzyszeniom; mianowicie wówczas, kiedy stowarzyszenia na mocy swego statutu dążą do czegoś, co się kłóci z moralnością, sprawiedliwością i dobrem państwa.*

.....

d) *...powinien bogaty i pracodawca pamiętać, że przy ustalaniu płacy ani Boskie ani ludzkie prawa nie pozwalają korzystać z biedy i nędzy cudzej, ani też w ogóle wyzyskiwać cudzego ubóstwa.*

.....

Zadanie 9.max. **21 p.****XIX-wieczni filozofowie i uczeni – ich poglądy i dokonania***Rozróżnij poglądy i dokonania XIX-wiecznych filozofów i uczonych.**Wpisz do tabeli odpowiednie litery (dwie, trzy lub cztery zależnie od filozofa)*

Filozof / uczoney	Poglądy / dokonania
Georg W. F. Hegel	
Auguste Comte	
Charles Darwin	
Karol Marks	
Fryderyk Nietzsche	
Sigmund Freud	
Henri Bergson	

– autor rozprawy <i>O pochodzeniu człowieka</i> , w której zawarł teorię naukową, iż człowiek powstał w wyniku ewolucji.	A
–rozwinął koncepcję dialektyki jako mechanizmu ścierania się sprzecznych idei (tezy i antytezy), będącego podstawowym motorem rozwoju świata i postępu historycznego. W wyniku ścierania się przeciwieństw kształtuje się wyższą jakość – synteza (teza wyższego rzędu). Na bazie tak rozumianej dialektyki rozwinął się materializm dialektyczny Marksa.	B
– wprowadził pojęcia podświadomości i nieświadomości (sfer ludzkiej psychiki, do których jednostka nie ma bezpośredniego dostępu).	C
– niemiecki filozof, ekonomista i działacz polityczny – od jego nazwiska pochodzi nazwa ideologii, która stała się podstawą ruchu komunistycznego.	D
– odrzucił przekonanie o istnieniu uniwersalnej dla wszystkich moralności, odrzucił zwłaszcza chrześcijańskie wzorce moralne.	E
– austriacki neurolog i psychiatra.	F
– twierdził, iż życie jest ciągłym ruchem, stawianiem się, zmiennością i nie sposób ująć je w formuły, definicje i kategorie, jak chcieli tego pozytywiści. Bezpośredniego uchwycenia złożonych zjawisk dokonać może tylko intuicja, instynkt, bezpośredni, pozarozumowy wgląd człowieka w ich naturę. Rozum jest zaledwie narzędziem podporządkowania przyrody, nie zaś jej zrozumienia.	G

– wystąpił ze stwierdzeniem, że człowiek jest istotą w pierwszym rzędzie biologiczną, o której zachowaniu decydują pozostające poza kontrolą popędy.	H
– twierdził, iż dzieje świata to proces przemian ducha, który stopniowo dochodzi do poznania samego siebie. Duch dąży do osiągnięcia tego, co jest jego naturą, a mianowicie wolności. Sens ludzkich dziejów polega na powolnym dojrzewaniu i upowszechnianiu się świadomości, że człowiek jest istotą wolną.	I
– wartości człowieka nie upatrywał w tym, czy czyni on dobro, czy zło. Prawdziwie godnym miana człowieka jest ten, kto sam wyznacza sobie normy postępowania, nie zważając na powszechnie uznawaną moralność. Wolność należy się temu, kto jest w stanie ją sobie wywalczyć.	J
– autor <i>Kapitału</i> , w którym poddał krytyce zasady gospodarki kapitalistycznej i przedstawił projekt obalenia systemu kapitalistycznego.	K
– niemiecki filozof, twórca koncepcji „nadczołowieka”, radykalny krytyk chrześcijaństwa i opartej na nim kultury zachodniej.	L
– francuski filozof, jeden z głównych przedstawicieli pozytywizmu i scjentyzmu (poglądu głoszącego, że modelem uzyskiwania prawdziwej i w pełni uzasadnionej wiedzy o rzeczywistości są nauki przyrodnicze).	M
– filozof niemiecki, jeden z głównych przedstawicieli idealizmu	N
– twierdził, iż „walka o byt”, „dobór naturalny” w świecie przyrody prowadzą do powstawania populacji składających się z osobników coraz lepiej dostosowanych do środowiska, a konsekwencji do powstawania nowych gatunków.	O
– francuski filozof, twórca intuicjonizmu.	P
– twórca psychoanalizy (metody diagnozowania i leczenia zaburzeń psychicznych i emocjonalnych, polegającej na ujawnianiu nieświadomych pragnień pacjenta i przeżywanych przezeń wewnętrznych konfliktów).	R
– wspólnie z F. Engelsem ogłosił w 1848 r. w Londynie <i>Manifest Komunistyczny</i> .	S
– wprowadził termin socjologia, oznaczający ogólną naukę o strukturze społeczeństwa, prawach jego rozwoju i metodach jego badania.	T
– przyrodnik angielski, twórca naukowej teorii ewolucji dotyczącej świata przyrody, autor rozprawy <i>O powstawaniu gatunków drogą doboru naturalnego</i> .	U
– człowiek i świat, który go otacza, są przepelnione tą samą siłą - <i>elan vital</i> (pędem życiowym).	W

Zadanie 10.

max. **17 p.**

Stany Zjednoczone i Japonia w drugiej połowie XIX wieku.

K R Z Y Ż Ó W K A

1						14									
														16	
	2														
						3	H								
4			H					5							
						6									
	12														
7						8								17	
	T										15		P	P	
	T										9 S				
						13					I/Z				
	10														
						I								H	
						I			11						

Poziomo

1. Nazwa okresu odbudowy państwa po zakończeniu wojny secesyjnej (lata 60-te i 70-te)
2. Wyspa, która po zwycięskiej wojnie z Chinami 1895 r. została przyłączona do Japonii.
3. i 6. Najwybitniejsi generałowie Unii podczas wojny secesyjnej.
4. Kodeks obowiązujący przed 1868 r. jedynie samurajów.
5. Światopogląd Japończyków – obok buddyzmu i tradycji konfucjańskiej – kształtował specyficzny dla Japonii kult . . . . . (*pięć liter lub osiem, jeśli z końcówką „izm”*)
7. Wódz naczelny wojsk Południa (Skonfederowanych Stanów Ameryki) podczas wojny secesyjnej.
8. Nazwa używana w stanach południowych na określenie zwolennika Unii.
9. Po klęsce powstania samurajów w 1877 r. były doradca cesarza Japonii, popełnił . . . . .
10. Wprowadzona w stosunku do Murzynów – . . . . . rasowa.
11. Terytorium zakupione przez Stany Zjednoczone w 1867 r. od Rosji.

Pionowo

12. Nazwa miejscowości, gdzie wojska Unii stoczyły zwycięską bitwę (1-3 lipca 1863 r.).
13. Nazwa epoki w dziejach Japonii (1868-1912) – tzw. „rządy oświeconych”.
14. Nazwa linii kolejowej łączącej Atlantyk z Pacyfikiem, której budowę zakończono w 1869 r.
15. Nazwa okresu historycznego w Japonii oraz systemu zarządzania krajem przez dziedzicznych dowódców wojskowych przed 1868 r. – si (sz) . . . . .
16. Wybrany na prezydenta Stanów Zjednoczonych w 1860 r., jego wybór doprowadził do secesji stanów południowych i utworzenia Skonfederowanych Stanów Ameryki.
17. Cesarz, którego wstąpienie na tron w 1868 r. zapoczątkowało nową erę w dziejach Japonii.

Zadanie 11.max. **7 p.****Polacy pod zaborami w drugiej połowie XIX w.***Zaznacz w tabeli literą „X” odpowiedni zabór*

	Wielkopolska - zabór pruski	Galicja - z. austriacki	„Kr. Polskie” - zabór rosyjski
a) Pod koniec XIX w. Polacy nie mogli brać udziału w wyborach do parlamentu w:			
b) Pod koniec XIX w. szkolnictwo polskie mogło swobodnie rozwijać się w:			
c) Polityka wynarodowienia Polaków nie była prowadzona pod koniec XIX w. w:			
d) Pod koniec XIX w. Polacy z ... mogli sprawować najwyższe urzędy w państwie zaborczym.			
e) Język polski był językiem urzędowym pod koniec XIX w. na terenie:			
f) Obszarem najbardziej uprzemysłowionym była/o pod koniec XIX w.:			
g) Obszarem o najlepiej rozwiniętym rolnictwie i przemyśle przetwórczym była/o pod koniec XIX w. :			

Brudnopis